

กฎหมายไทยในการจับสึกพระ Thailand's Law in Forcing Monks to Disrobe

เจษฎา บัวบาล¹ และ วรันทร สิงห์งาม²
Jesada Buaban and Waranthon Sing-ngam

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเหตุการณ์กรณีที่พระถูกจับสึกหรือบังคับให้สึก และข้อกฎหมายที่รัฐเอื้อให้เกิดการละเมิดสิทธิเหล่านั้น แม้การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาจะเป็นเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง แต่เพราะเหตุที่สถาบันสงฆ์ถูกผนวกเข้ากับการปกครองของรัฐ ด้วยเหตุนี้ พระภิกษุที่ทำความผิดธรรมวินัยซึ่งเป็นความเชื่อทางศาสนาก็ถูกลงโทษด้วยอำนาจกฎหมายบ้านเมืองผ่าน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และเมื่อต้องขอลาออกก็มักจะถูกจับสึกตั้งแต่คำพิพากษายังไม่สิ้นสุด บทความนี้เสนอว่า รัฐไทยไม่ควรกำหนดให้มีกฎหมายพิเศษเพื่อปฏิบัติกับพระในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพทางศาสนา หากแต่ต้องมองว่าท่านเป็นพลเมืองซึ่งมีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องได้สิทธิพิเศษ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ถูกละเมิดสิทธิ

คำสำคัญ การจับสึก, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, รัฐโลกวิสัย, เสรีภาพทางศาสนา

¹ นักศึกษาปริญญาเอก Indonesian Consortium for Religious Studies (ICRS), Gadjah Mada University, Indonesia. อีเมลล์ : jesada.tee@gmail.com

² นักวิชาการอิสระ อีเมลล์ : suyu.waranthon@gmail.com

Abstract

This paper focuses on the cases of monks who have been forced to disrobe and analyses the law enforcement that has been interpreted to violate the monk's rights in maintain his monastic life. Though religious freedom in Thailand is guaranteed by the constitution, but in practice it does not happen. That is because the monastic institute has been designed to work as a state's bureaucrat organization. In consequence, monks are punished by the state's law even when they break some monastic codes, which should be considered as individual or (private) organizational belief. Moreover, he was accused of a crime, the law also allows forcing him to disrobe though the judgment has not been ended. This paper argues that Thai state should consider monks as ordinary people who share the same rights with other Thai citizens, meaning that privileges should not be given to them, while the law implementation must not harass their rights.

keywords : forcing disrobe, Sangha Act of 1902, secular state, religious freedom

เกริ่นนำ

ประเทศไทยเป็นรัฐกึ่งศาสนา (semi-religious state) ที่ศาสนาพุทธมีความสัมพันธ์กับสังคมในหลายมิติ สถานะขององค์กรพุทธนอกจากจะขึ้นกับรัฐ เช่น ระบบปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจและสั่งการลดหลั่งกันลงมาแบบราชการ ซึ่งพระผู้ปกครองมีตำแหน่งและเงินเดือนเช่นเดียวกับระบบราชการ กฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งอยู่ในรูปพระราชบัญญัติ ก็เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคณะสงฆ์ อาจด้วยเหตุนี้ จึงทำให้นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายทางศาสนาจำนวนมากถกเถียงอยู่บนแนวคิดของรัฐศาสนา กล่าวคือ ไม่ได้เสนอให้มีการใช้กฎหมายที่เสมอภาคบนฐานรัฐธรรมนูญ แต่มองว่าพระเป็นอีกชนชั้นหนึ่ง ซึ่งควรถูกปฏิบัติอย่างพิเศษดังตัวอย่างต่อไปนี้

พิชิตกาล พันธุ์วัฒนา เสนอว่าพระที่ทำผิดทางธรรมวินัย ซึ่งเป็นความเชื่อหรือกฎระเบียบทางศาสนา ควรต้องรับโทษทางอาญาด้วย เพื่อให้กฎหมายศาสนาและบ้านเมืองสอดคล้องกัน [1] เช่นเดียวกับข้อเสนอของ ปรีศนา สมศักดิ์ไธยธิน ที่ศึกษากรณีการกระทำความผิดต่อพระพุทธศาสนา ว่าประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองศาสนายังมีอยู่น้อย คือ มาตรา 206, 207 และ 208 เท่านั้น ปรีศนาเสนอว่าหากพระทำความผิดที่ละเมิดธรรมวินัยร้ายแรง หักล้าง (ตั้งคำถาม?) หรือคัดค้านพระธรรมวินัย ที่แม้ไม่ผิดกฎหมายอาญา ก็ควรถูกตีความให้เป็นความผิดหรือออกกฎหมายใหม่มาเอาผิดในข้อหาทำลายศาสนาซึ่งเป็นความผิดทางอาญาด้วย [2] พิชิตกาล พันธุ์วัฒนา ยังได้เสนอในงานศึกษาเรื่อง พระวินยธิการหรือตำรวจพระอีกว่า ปัจจุบันจำนวนตำรวจพระยังน้อยเกินไป ซึ่งหากมีมากก็จะสามารถทำงานสอดส่องเป็นหูเป็นตาในการตรวจสอบพระที่ทำให้ศาสนาเสื่อมเสียได้ [3] อย่างไรก็ตาม พิชิตกาลไม่ได้ตั้งถามถึงที่มาและสิทธิในการทำงานจับกุมหรือจับสึกพระของตำรวจพระเหล่านี้

พระวีระชาติ ธีรสิทฺโธ และ พระมหามิตร วิฑิตปญโญ เสนอว่า การลงโทษพระที่ละเมิดอาบัติตามกระบวนการของธรรมวินัยเป็นสิ่งที่เบาเกินไป จนพระไม่มีความเกรงกลัวและทำผิดให้เสื่อมเสียอยู่บ่อยครั้ง คณะสงฆ์เองก็ไม่มีอำนาจมากที่จะบังคับใคร จึงจำเป็นต้องมีอำนาจรัฐที่อยู่ในรูปกฎหมาย ทั้งสองก็ยังเสนอว่า กฎหมายก็ควรถูกใช้ให้สอดคล้องกับธรรมวินัยเท่านั้น เช่น กรณีที่ไม่ทำผิดร้ายแรงขั้นปาราชิก (ขาดจากความเป็นพระ) ก็ไม่ควรถูกจับสึก [4] แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอของทั้งสองก็ยังอิงอยู่กับการให้รัฐเข้ามาจัดการศาสนาอยู่นั่นเอง ขณะที่สมชาย บุญคงมาก และ ภูภณัช รัตนชัย เห็นว่า การให้จับสึกพระที่ต้องคดีอาญาเป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวเป็นความไม่ยุติธรรมแก่พระ จึงควรให้ฝ่ายศาสนจักรหรือคณะสงฆ์ ผู้ปกครองมารับตัวไปสอบสวนคดีตามธรรมวินัยเสียก่อน (ซึ่งอาจใช้เวลาไม่นาน) หากมีความผิดในแง่ธรรมวินัยจริง ก็จะถูกสึกเสียตั้งแต่กระบวนการของสงฆ์เสร็จแล้วจึงส่งตัวให้เจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน ทั้งสองยังเสนออีกว่า ควรกำหนดกฎหมายให้การนำตัวพระไปขังควรเกิดขึ้นในกรณีที่ท่านกระทำความผิดซึ่งหน้าและเคยทำความผิดอาญามาก่อนเท่านั้น [5]

ตัวอย่างที่ยกมาสะท้อนให้เห็นปัญหาในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างสถานะพระซึ่งเป็นบุคคลพิเศษทางศาสนาและขณะเดียวกันก็เป็นพลเมืองที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ความน่าสนใจอยู่ตรงที่ นักวิชาการจำนวนมากตีความให้รักษาสถานะพิเศษของพระไว้ และหากเห็นว่าท่านถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ก็ควรแก้กฎหมายเพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษบางอย่าง ในทางตรงกันข้าม ก็จะมีนักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับแนวคำสอนทางศาสนา โดยมองว่าพระควรสนใจธรรมวินัยมากกว่า จะเรียกร้องสิทธิทางโลก เช่น วุฒินันท์ กันทะเตียน ผู้ศึกษาสถานะที่ซับซ้อนของพระภิกษุในฐานะโจทย์ ว่าจะต้องยึดธรรมวินัยหรือกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอที่ว่า พระควรละสิทธิในทางโลกบางอย่าง และทำตามธรรมวินัย นั่นคือหากท่านถูกกล่าวร้าย ควรแก้ด้วยการอธิบายและปรับปรุงตัวมากกว่าจะฟ้องร้องจนสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อพุทธศาสนา [6] บทความนี้ ผู้เขียนมีได้อ้างว่าจะเป็นกลางระหว่างแนวคิดทั้งสอง หากแต่จะวิเคราะห์การใช้กฎหมายกับพระในฐานะที่ท่านเป็นพลเมืองทั่วไป ซึ่งไม่ควรถูกละเมิดสิทธิและไม่ควรได้สิทธิพิเศษเหนือผู้อื่นเพียงเพราะสถานภาพทางศาสนา จึงมีคำถามวิจัยว่า รัฐมีอำนาจในการจับสึกพระหรือไม่ และควรจัดการความสัมพันธ์ของรัฐกับศาสนาอย่างไรเพื่อให้พระมีสถานะที่เท่าเทียมกับพลเมืองทั่วไป โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

บทความนี้แบ่งเป็น 4 หัวข้อใหญ่คือ (1) *เกริ่นนำ* ให้ภาพองค์ความรู้ทั่วไปของงานที่ศึกษาการบังคับใช้กฎหมายกับพระ ผู้ซึ่งมีสถานะที่คาบเกี่ยวระหว่างทางโลกและทางธรรม ชี้ให้เห็นรูปแบบของการตีความและเสนอให้รัฐใช้กฎหมายกับพระของงานชิ้นก่อน ๆ คำถามวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย (2) *การจับพระสึกก่อนรัฐสมัยใหม่* เป็นการให้ตัวอย่างเรื่องราวอดีตความในอดีตสมัยพุทธกาลและพระเจ้าอโศกมหาราช เพื่อให้เห็นพลวัตในการมองสถานะของพระและปฏิบัติกับท่านในรูปแบบที่แตกต่างออกไป (3) *การจับพระสึกด้วยอำนาจกฎหมายไทย* จะแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ กรณีที่อ้างความผิดตามธรรมวินัยและอ้างความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง หัวข้อนี้จะชี้ให้เห็นความลึกลับของการใช้อำนาจรัฐมาจัดการศาสนา (แม้โดยคณะสงฆ์ด้วยกันเอง) และความเป็นชนชั้นของพระที่ถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม อีกทั้งการเรียกร้องเพื่อให้ได้สิทธิพิเศษ และ (4) บทสรุปและข้อเสนอแนะบรรยายให้เห็นข้อภาพรวมของบทความและย้ำข้อเสนอที่สำคัญสั้น ๆ พร้อมทั้งเสนอทางแก้ทั้งในแง่ที่รัฐควรเป็นรัฐศาสนาและรัฐโลกวิสัย

การจับพระสิริก่อนรัฐสมัยใหม่

ความจำเป็นที่ต้องย้อนประวัติศาสตร์นี้ก็เพื่อเสนอว่า สมัยพุทธกาลเอง พระพุทธเจ้าไม่ได้ใช้วิธีบังคับสิริก แต่เป็นการนาสนะหรือไล่ออก หรือให้คณะสงฆ์ประกาศว่าผู้นั้นมิใช่สมาชิกของตนอีกต่อไป การทำเช่นนั้นเพราะศาสนาในสมัยนั้นแยกออกจากรัฐอย่างชัดเจน วิถีของนักบวช โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของพระพุทธเจ้า จึงเป็นการปฏิเสธชีวิตทางโลก แน่แน่นอนว่าแม้จะไม่ตัดขาดเสียทีเดียวเพราะต้องอาศัยฆราวาสเลี้ยงชีพ ต้องมาเทศน์โปรดพระราชา หรือรับการสนับสนุนจากพระราชา เป็นต้น แต่ระยะห่างของทั้งสองมีความชัดเจน นั่นคือยังทรงความเป็นนักบวชที่ไม่แปรปรวนตามที่พระราชาขอ เช่น ยืนยันจะเลี้ยงชีพด้วยการบิณฑบาต ซึ่งพระเจ้าสุทโธทนะเรียกว่า ขอทาน [7] และไม่ยอมอำนาจรัฐมาจัดการผู้เห็นต่างทางศาสนา โดยมองว่า ศาสนาเป็นมิติทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นการเชื่อที่บุคคลมีเสรีภาพในการเลือก แต่การเข้าควบคุมศาสนจักรเริ่มชัดเจนขึ้นเมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ทำตัวเป็นกลาง แต่กลายมาเป็นผู้สนับสนุนหลัก โดยใช้อำนาจชำระศาสนาให้สะอาดผ่านการกำจัดผู้เชื่อว่าเป็นมิชฌาทีลิสต์ ดังกรณีของพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อพุทธศตวรรษที่ 3 ดังจะอภิปรายต่อไป

กรณีของพระเทวทัต ผู้ถูกเขียนประวัติให้ดูชั่วร้ายและเป็นศัตรูกับพระพุทธเจ้า เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่จะยืนยันข้อเสนอนี้ เทวทัตพยายามฆ่าพระพุทธเจ้าหลายครั้ง ตั้งแต่ส่งคนแมนธนูไปยิง ปล่อย้างนาพาศิริให้ไปเหยียบ และตนผลึกก้อนหินให้ตกจากเขาเพื่อให้ทับพระพุทธเจ้า แต่ไม่ประสบความสำเร็จ พฤติกรรมนี้ถือเป็นความร้ายแรงขั้นอาญา ซึ่งเป็นคติทางโลกด้วย หากเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงก็พอจะสันนิษฐานได้ว่าการที่รัฐไม่เข้ามาจัดการเพราะมองว่า พระเทวทัตเป็นคนสนิทของพระเจ้าอชาตศัตรู ซึ่งมีอำนาจในตอนนั้น แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่เป็นจุดแตกหักระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระเทวทัตคือการใช้ทรมานที่ทรงปฏิเสธข้อเสนอทั้ง 5³ ซึ่งพระพุทธเจ้าเห็นว่าเคร่งครัดเกินไป พระเทวทัตจึงใช้โอกาสนี้ในมน้าวพระจำนวนหนึ่งให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้จริงจังในการฝึกคนให้บรรลุนิพพาน และได้นำพระจำนวนหนึ่งแยกตนออกจากพระพุทธเจ้า สิ่งนี้เรียกว่า สังฆเภท หรือ แยกสงฆ์ ซึ่งเป็นความผิดที่ร้ายแรงในทางธรรม (กฎแห่งกรรม)

³ ข้อเสนอทั้ง 5 ได้แก่ (1) พระต้องอยู่ป่า ไม่ใช่อยู่กุฎที่ชาวบ้านทำถวาย (2) พระต้องบิณฑบาตเลี้ยงชีพ ไม่นินทาการรับกนิมนต์ (3) พระต้องใช้ผ้าบังสุกุลที่เก็บได้ตามที่ต่าง ๆ มาเย็บเป็นจีวร ไม่ใช่ผ้าที่เขาทำถวาย (4) พระต้องอยู่ใต้โคนไม้ ไม่อยู่ที่มุงบัง (5) พระต้องไม่บริโภคเนื้อสัตว์ [8]

เรียกว่า อนันตริยกรรม และในทางวินัยสงฆ์จัดเป็นสังฆาติเสส ซึ่งจะแก้ได้ก็ต่อเมื่อ
มายอมรับผิดและปฏิบัติธรรมอยู่ภายใต้การดูแลของคณะสงฆ์

ถ้าใช้แนวคิดเรื่องเสรีภาพในการมองกรณีนี้ จะเห็นว่าพฤติกรรมของพระเทวทัต
ไม่ใช่เรื่องเลวร้าย นั่นเป็นเพียงการเห็นต่าง แล้วมีข้อเสนอนิใหม่ ซึ่ง (ตนเชื่อหรืออ้างว่า)
อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ เพราะพระพุทธเจ้าเองก็ทำเช่นนั้น ขณะที่คนในยุคนั้นก็ยึดวิถี
แบบพราหมณ์ ท่านก็เสนอทางใหม่ (เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา) แล้วดึงคนมาเป็นสาวก
ฉะนั้นการเถียงกับความเชื่อเดิมแล้วตั้งตนเป็นเจ้าสำนัก จึงเป็นเสรีภาพทางศาสนา
ของคนที่ต้องการหาทางพ้นทุกข์ด้านจิตวิญญาณ การที่พระพุทธเจ้าไม่ลงโทษ
พระเทวทัตในกรณีนี้อาจเป็นเพราะพระองค์เข้าใจเสรีภาพเช่นนี้ก็เป็นได้ แต่จุดอ่อน
ของพระพุทธเจ้าคือ การสอนว่าพฤติกรรมที่แตกแยกเช่นนี้เป็นโทษร้ายแรงถึงขั้น
ผู้ทำไม่สามารถไปสวรรค์หรือนิพพานได้ (อนันตริยกรรม) กล่าวคือ ตนเองเป็นคนคิด
นอกกรอบและตั้งศาสนาได้ แต่หากใครมาทำเช่นนั้นเพื่อปฏิเสธศาสนาของพระองค์
ก็จัดให้เขาเป็นพวกมิชฌาธิฐและมีกรรมหนัก

พระพุทธเจ้าแก้ปัญหาได้ด้วยวิธี “ปกาสณิยกรรม” คือการประกาศให้เป็น
ที่ทราบกันว่า พระเทวทัตไม่ได้เป็นสมาชิกของพระองค์อีกต่อไป ดังนั้นคณะสงฆ์
ของพระองค์จึงไม่มีส่วนในการรับผิดชอบกับพฤติกรรมของพระเทวทัตอีก ไม่ใช่
การช่วยกันจับพระเทวทัตสึกหรือขอให้พระราชาก็เคารพพระองค์มาใช้อำนาจจัดการ
กับพระเทวทัต การมองว่านักบวชแต่ละคนมีเสรีภาพที่จะคิดและปฏิบัติต่างออกไป
อย่างไรก็ได้ วางอยู่บนฐานคิดที่ว่า ศาสนาเป็นทางเลือก ที่ไม่ควรบังคับและใช้อำนาจ
รัฐจัดการเขา นั่นคือ การลงโทษมีเพียงไล่ออกจากคณะเท่านั้น ไม่มีสิทธิไปกระชาก
จีวรออกจากตัวเขา เพราะการอยากเป็นนักบวชเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

กล่าวอย่างตรงไปตรงมา พระพุทธเจ้าก็บวชด้วยตนเอง คือตั้งใจที่จะเป็นสมณะ
จากนั้นก็หาผ้ามาห่มเพื่อเป็นสัญลักษณ์ซึ่งเอื้อต่อการเดินบิณฑบาตขอความช่วยเหลือ
จากชาวบ้านด้านอาหาร ภิกษุ จึงเป็นคำที่ใช้มานาน จากรากศัพท์บาลีคือ ภิกฺขุ
แปลว่า ผู้ขอ (อาหารเพื่อเลี้ยงชีพ) จะสังเกตได้ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าตั้งศาสนาพุทธขึ้น
มีภิกษุจำนวนมากมาขอเป็นสาวก พิธีบวชก็เรียบง่ายเพียงกล่าวว่า “เธอจงเป็นภิกษุเถิด
ธรรมที่เรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติตามเพื่อความพ้นทุกข์เถิด” คำกล่าวนี้คือ
การบวชให้สมาชิกใหม่ แต่มองอีกแง่คือเป็นการรับเขาเข้าสังกัดเท่านั้นเอง เมื่อบางคน

ทำผิดวินัยร้ายแรงชั้นปาราชิก เช่น มีเพศสัมพันธ์ พระองค์วินิจฉัยแล้วตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุ เธอปาราชิกแล้ว” [9] ดีความได้ว่า เขาหมดสิทธิที่จะเป็นสมาชิกของคณะสงฆ์ แต่ภาวะความเป็นภิกษุของเขาก็กังดำรงอยู่ จากคำเรียกผู้นั้นว่า “ดูก่อนภิกษุ” และสิ่งที่ตามมาคือ เขาจะสึกด้วยการเปลี่ยนชุดเป็นฆราวาส หรือออกไปจากสำนักพระพุทธเจ้าก็เป็นสิ่งที่เขาเลือกเอง ไม่เคยมีการบังคับให้เขาถอดจีวรคืน เพราะความเป็นภิกษุหรือผู้ขอ เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ทุกคนทำได้เอง

สิทธิในการเป็นพระเริ่มหายไปเรื่อย ๆ เมื่อรัฐเข้ามาอยู่กับศาสนามากขึ้น กรณีของพระเจ้าอโศกมหาราชผู้ปกครองอินเดียช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นตัวอย่างที่ชัด พุทธเถรวาทเชื่อว่าหลังจากพระองค์ทำสงครามและฆ่าคนจำนวนมาก พระองค์ได้หันมานับถือศาสนาพุทธและส่งเสริมกิจการต่าง ๆ จนรุ่งเรือง เป็นเหตุให้คนจำนวนมากเข้ามาบวชเพื่ออาศัยศาสนาหากิน และบ้างก็ไม่เคารพเชื่อฟังหรือปฏิบัติตามหลักศาสนาพุทธ พระโมคคัลลีปุตติสเถระจึงเสนอให้ทำสังคายนาคำสอนครั้งที่ 3 และแต่งคัมภีร์กถาวัตถุ (หนึ่งในอภิธรรม) ขึ้นเพื่อเป็นตำราตัดสินว่าใครเข้าใจพุทธศาสนาถูกหรือผิด มีการนำพระจำนวนมากเหล่านั้นมาสอบ และหากใครตอบผิดก็เท่ากับไม่ได้สนใจในหลักธรรมของพุทธศาสนา ให้ถือเป็นนักบวชปลอมและถูกจับสึก [10]

แน่นอนว่าอำนาจที่ว่ำนั้นสนับสนุนโดยพระเจ้าอโศก อาจด้วยเรื่องราวนี้ทำให้ประเทศเถรวาทได้แก่ศรีลังกา พม่า ไทย ลาวและกัมพูชา ต่างพยายามผลักดันให้พุทธเป็นศาสนาประจำชาติ หรือหากไม่สำเร็จเช่นประเทศไทย การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องเป็นพุทธมามากะและศาสนูปถัมภกก็ยังเป็นโมเดลสำคัญ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 7 เป็นต้น เพื่อจะรับประกันว่า กษัตริย์จะสามารถใช้อำนาจ (หรือผ่านทางรัฐสภาซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้) ในการสนับสนุนและชำระศาสนาให้สะอาดได้

การตีความของพระไทยในปัจจุบันมักยืบนบนเรื่องราวของพระเจ้าอโศก นั่นคือ รัฐมีอำนาจในการจัดการ ควบคุม หรือบังคับสึกพระได้ สิ่งนี้เป็นอุปสรรคมากขึ้นเมื่อมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ให้อำนาจกับพระสังฆาธิการ (พระที่ทำหน้าที่ปกครอง เป็นหูเป็นตาให้รัฐ) สามารถลงโทษพระที่กระทำผิดได้ตามระดับความรุนแรง การมองว่าสถานะนักบวชหรือภิกษุซึ่งเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ทุกคนเลือกที่จะเป็นได้

ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำเช่นนั้นอีกต่อไป เพราะการบวชก็จะต้องให้รัฐรับรอง จากเดิมที่ พระธรรมวินัยกำหนดให้พระที่บวชมาได้ 10 พรรษา เป็นพระอุปัชฌาย์สามารถบวชให้ผู้อื่นต่อ ได้ถูกระงับไปด้วยกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2536 โดยกำหนดให้ พระอุปัชฌาย์ต้องผ่านการแต่งตั้งจากส่วนกลางเท่านั้น ซึ่งใช้อำนาจรัฐในการควบคุม หรือออกระเบียบ กล่าวให้ง่ายคือ นาย ก. จะเป็นพระได้มิใช่การเพียงการบวชตาม พิธีกรรมศาสนาอีกต่อไป แต่เป็นการรับรองโดยรัฐผ่านตัวพระอุปัชฌาย์ซึ่งถูกแต่งตั้ง มาทำงาน นั่นหมายความว่า การบวชของเขาเกิดได้ด้วยอำนาจรัฐ ฉะนั้นหากรัฐเห็นว่าเขาไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ก็สามารถถอนสถานะพระของเขาด้วยการบังคับสึกและ ยึดจีวรคืนได้

การสึกพระด้วยอำนาจกฎหมายไทย

เนื่องจากไทยไม่ใช่รัฐโลกวิสัย (secular state) ที่ถือว่าศาสนาเป็นความเชื่อส่วนตัว และแตกต่างกันได้ แม้จะยืนยันด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” แต่มาตรานี้ ก็ไม่ได้ให้เสรีภาพอย่างแท้จริง เพราะหักล้างด้วยมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย”

การปกป้องคุ้มครองเปิดโอกาสแก่การตีความว่า หากเห็นว่าพฤติกรรมใดที่ “สื่อไปในทางทำลายศาสนาหลักหรือความมั่นคงของรัฐ” ก็สามารถเอาผิดได้ ซึ่งเป็นเหตุให้ศาสนาไม่หลากหลาย เพราะต้องเป็นศาสนาแบบกระแสหลัก และหากใครปฏิบัติ

ต่างออกไป เช่น อาจารย์ชา พุทธะธรรมชาติ ที่ตั้งศาสนาใหม่ขึ้นในจังหวัดระนอง ก็ถูกทหารเข้าตรวจสอบและให้ยุบไปในที่สุด [11] แม้การพยายามตั้งศาสนาใหม่ ก็ทำได้ยาก ยังไม่ต้องพูดถึงการตีความคำสอนใหม่ ๆ ของศาสนาเดียวกัน มักจะนำไปสู่การฟ้องร้อง เช่นกรณีของ มาร์ค พิทบูล ทิววิจารณ์เวสต์สตันดรัชชาดก (เรื่องการบริจาค ลูกเมียให้คนอื่นเพียงเพราะอยากบรรลุนิพพาน) และวิจารณ์ความเชื่อเรื่องพญานาค แต่ถูกหลวงปู่พุทธอิสระแจ้งความเอาผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 เรื่องการดูหมิ่นศาสนา [12] จากกรณีเหล่านี้ จะเห็นได้ว่า การเปิดช่องให้ใช้กฎหมาย เพื่อจัดการคนที่ดูจะเป็นภัยต่อศาสนาซึ่งรัฐให้การคุ้มครองเป็นสิ่งที่ไม่ได้ทั่วไป สองประเด็นย่อยต่อไปนี้จะยกตัวอย่างกรณีของพระ ซึ่งถูกบังคับให้สึกผ่านการใช้อำนาจรัฐ

กรณีจับสึกโดยอ้างความผิดตามธรรมวินัย

ดังที่เกริ่นไปแล้วว่า สถานะความเป็นพระของไทยไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมวินัย เท่านั้น แต่เพราะถูกกฎหมายของรัฐรับรอง ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อเปลี่ยนสถานะก็ได้รับ อภิสิทธิ์และถูกตัดสิทธิบางอย่างไป [13] ทั้งนี้ เมื่อกฎหมายของรัฐถูกเน้นมากกว่า ธรรมวินัย การตัดสินอธิกรณ์ (คดีที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์) จึงมักไม่ยึดธรรมวินัย แต่เอาตามจารีตบ้านเมือง ซึ่งพระทั่วไปขัดไม่ได้ เนื่องจากพระสังฆาธิการ (ผู้ทำหน้าที่ตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ) มีอำนาจปกครองโดยตรง ด้วยเหตุนี้ แม้จะทำผิดธรรมวินัยที่มีโทษเบา แต่รัฐอาจพิจารณาลงโทษให้หนักถึงขั้นต้องสึกได้

ในปี พ.ศ. 2560 ตำรวจจับพระ เปสโร ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ซึ่งอ้างว่าดื่มเหล้า เพื่อบรรเทาอาการปวดฟัน แต่ดื่มมากเกินไปจึงเมา [14] ตำรวจได้นำตัวท่านไปให้ เจ้าอาวาส ซึ่งปกติมักทำเช่นนั้น หรือหากไม่ทราบสังกัดของพระรูปนั้น ก็จะพาไปหา เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะอำเภอ (ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการทำหน้าที่ปกครอง) ให้ทำการสึก จากนั้นก็ปล่อยตัวไปเพราะไม่มีความผิดทางอาญาแต่อย่างใด แต่ประเด็นคือ การทำเช่นนี้ก็ไม่มี ความผิดทางธรรมวินัยที่ถึงขั้นต้องจับสึก เพราะการดื่มสุรา จนเมาเป็นอาบัติเบา (ปาจิตติย) ซึ่งการที่พระรับเงินยังเป็นอาบัติที่หนักกว่า (นิสสัคคียปาจิตติย) แต่เพราะสังคัมมองว่า สุราไม่เหมาะสมแก่สมณะ จึงกำหนดโทษ กันเองให้รุนแรง การอ้างสังคัมเช่นนี้เรียกด้วยภาษาทางศาสนาว่า “โลกวิชชะ” หรือ ชาวโลกติเตียน สังคัมในที่นี้มีปัญหาในการนิยามมาก เพราะบางท้องที่รับได้กับการที่

พระตี๋มเหล่า ปัจจุบันยังมีพระอีกหลายรูปที่ตี๋มเหล่า แต่มีความสามารถด้านอื่น เช่น มีวิชาอาคม เก่งในการพัฒนาวัดและมีความเมตตา ท่านเหล่านี้ก็เป็นที่ยอมรับของ ชุมชนและไม่ถูกจับสึก แต่การอ้างโลกวัชระเป็นการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จจตุรบุพเพศนทุกกลุ่ม และเลือกใช้กฎหมายกับคนบางคน ซึ่งนี่ก็เป็นการใช้ความเชื่อทางศาสนา มาเอาผิดคนผ่านการใช้อำนาจรัฐ [15-16]

กรณีของอาบัติเล็กน้อยเช่นนี้จะพบได้บ่อยครั้ง ทั้งกรณีกินเหล้า เปลี่ยนเสื้อผ้า หนีเที่ยว บิดบาปบาตรเร็ววันและไม่มีสังกัตวัด หรือบางรูปวิจารณ์การเมืองจนเจ้าอาวาส ขอให้สึก แต่น่าตั้งข้อสังเกตว่า พระที่ถูกลงโทษมักเป็นพระลูกวัดธรรมดา เพราะการใช้อำนาจจับสึกเหล่านี้กระทำโดยพระวินยการ (ตำรวจพระ) เป็นหลัก ซึ่งสถานะของ ท่านเองไม่ได้สูงมากและอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาวาสอีกที กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 (2535) กำหนดให้พระวินยการถูกแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัด ช่วยเหลืองานปกครองของเจ้าอาวาส ซึ่งทำหน้าที่ตรวจตรา จับกุมและสอบสวน เสมือนตำรวจพระ ตำแหน่งนี้ได้มาโดยการแต่งตั้งผู้ที่เจ้าคณะปกครองเห็นว่าเหมาะสม จะถือบัตรที่มีอายุ 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาของการดำรงตำแหน่งนั้น และอาจพิจารณาต่ออายุให้ใหม่ได้ [3]

การจับพระผู้น้อยสึกเป็นเรื่องที่ถูกปล่อยปละละเลยมานาน ไม่พบว่า มีนักวิชาการหรือพระเองเรียกร้องให้ตรวจสอบการทำงานของพระวินยการ ที่มาซึ่งเกิดจากการแต่งตั้ง การละเมิดสิทธิหรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมกับพระที่มีสถานะต่ำกว่า งานของพิชศาล พันธุ์พัฒนา เป็นต้นกลับเสนอว่าจำนวนของพระวินยการควรมีมากกว่านี้เพื่อจะสามารถตรวจสอบและปกป้องศาสนาได้ดียิ่งขึ้น พระเองกลับนิ่งเฉยต่อการถูกบังคับให้สึกแม้ไม่ได้ผิดวินัยร้ายแรงขึ้นต้องปาราชิก พระไทยเพิ่งมาตื่นตัวและนึกถึงสิทธิของการครองจีวรนี้เมื่อปี พ.ศ. 2561 มานี้เอง นับตั้งแต่มีการตรวจสอบเงินทอนวัด จนมีพระผู้ใหญ่หลายรูปถูกดำเนินคดีอาญา และถูกจับสึก (ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อถัดไป) การบังคับสึกพระผู้ใหญ่ซึ่งมีลูกศิษย์มาก ได้ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวพุทธ จนทำให้ชาวพุทธ โดยเฉพาะพระเอง ก็หันมาถกเรื่องอำนาจการใช้กฎหมายในการจับสึกกันมากขึ้น

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกัน ในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่า ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อ ทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” แต่สถานภาพของพระไทยในรัฐ กิ่งศาสนาถูกมองว่าเป็นสถานะพิเศษที่ต้องให้ความเคารพ ดังนั้นจึงไม่สามารถปฏิบัติ กับท่านเช่นคนทั่วไปได้ แต่กลับมีผลออกมาในทางที่จะต้องทำลายสถานะนั้นเสียก่อน

แน่นอนว่าการสักไม่ใช่เรื่องเลวร้าย หากมองในมิติที่ว่า เมื่อบริสุทธ์และ ถูกปล่อยตัว ก็สามารถบวชใหม่ได้ แต่เพราะสังคมสงฆ์ไทยมีระบบสมณศักดิ์ ซึ่งเป็นตำแหน่งปกครองและเงินเดือน การต้องสักและเริ่มต้นใหม่จึงเป็นสิ่งที่พระผู้ใหญ่ รับประทานไม่ได้ ที่ต้องเน้นว่าพระผู้ใหญ่ เพราะหากเป็นกรณีพระผู้น้อยในหัวข้อมก่อนหน้า พระไทยถูกละเมิดมาหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ไม่มีใครออกมาเป็นปากเสียงให้ เพราะ ส่วนหนึ่งพวกเขาไม่ได้มียศตำแหน่งใหญ่โต ซึ่งไม่มีผลกับเงินเดือนในระบบนี้ การเริ่มต้นใหม่จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย

คุ้มครองสิทธิหรือให้สิทธิพิเศษกับพระ?

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งปรับปรุงและกำหนดใช้เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน มาตรา 29 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำ ความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้น มิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุ รูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ วิจิตร เรือนอินทร์ อธิบายว่า นั้นหมายความว่า หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเห็นสมควรให้ประกันตัว และหาก เจ้าอาวาสที่พระรูปนั้นสังกัด รับตัวไว้ควบคุมก็ไม่ต้องสละสมณเพศ [15]

กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเขียนขึ้นบนบรรทัดฐานของรัฐกึ่งศาสนา ก็ยังหาทางออกให้กับพระที่อาจหาทางประกันตัวและให้เจ้าอาวาสรับรองว่าจะควบคุมตัวเขาไม่ให้หนีคดีในชั้นสอบสวนก่อนมีคำพิพากษาเพื่อที่ท่านจะได้ไม่ต้องสึกและติดคุกเพื่อรอการดำเนินคดี แต่ถือเป็นความโชคดี ที่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ไม่เคยมีกรณีนี้เกิดขึ้นเลย เพราะมีฉะนั้น การให้อำนาจพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ (หากท่านเห็นว่าให้เอาไปกักตัวที่วัดได้) ก็จะเกิดการปฏิบัติในสองมาตรฐาน นั่นคือกับคนทั่วไปแบบหนึ่งและกับพระอีกแบบหนึ่ง

มีการถกเถียงในประเด็น “คุกพระ” ซึ่งเป็นการพยายามหาทางออกให้พระที่รอพิจารณาคดีเพื่อจะรักษาสถานภาพพระของท่านไว้ จตุรงค์ จงอาษานักวิชาการอิสระด้านพระพุทธศาสนา เสนอให้มีการนำคุกพระกลับมาใช้ แม้สิ่งนี้อาจไม่เรียกว่าคุกพระ แต่ก็เคยมีแนวทางปฏิบัติในการกักตัวพระซึ่งถูกลงโทษด้วยกฎหมายบ้านเมืองจริงเมื่อปลายปี พ.ศ. 2458 พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนโท วัดบรมนิวาส) ได้แต่งหนังสือชื่อ “ธรรมวิद्याนุสาส” แจกในงานศพ ม.ร.ว.หญิงดวงใจ ปราโมช แต่หนังสือชิ้นนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่ต้องด้วยพระราชนิยมในรัชกาลที่ 6 เมื่อทรงทราบ จึงมีพระบรมราชโองการรับสั่งให้ถอดจากสมณศักดิ์ แล้วให้นำตัวไปกักไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร จนถึงวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2459 ทรงพระราชทานอภัยโทษให้ แล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ให้เป็น พระธรรมธีรราชมหามุนี จตุรงค์เห็นว่า จากโมเดลนี้พอที่จะมีทางเป็นไปได้หากให้พระมีสถานที่กักกันส่วนตัว ซึ่งอาจเอื้อให้ท่านได้บำเพ็ญกิจวัตรของพระไปได้โดยไม่ต้องสึก เพราะท่านยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ไพบูลย์ นิตติตะวัน อดีตประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา แย้งว่า การให้มีคุกพิเศษเพียงเพราะสถานะที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม มีฉะนั้น ก็จะมีคนเสนอให้มีคุกครู คุกเกษตรกร คุกนักธุรกิจ เป็นต้นด้วย [20] ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อเสนอของไพบูลย์ แต่นั่นหมายความว่า หากจะกลับไปสู่ประเด็นป้องกันการละเมิดสิทธิในการครองจีวรของพระ เราควรกลับไปเถียงกันในแง่ที่ว่า รัฐควรแก้กฎหมายให้พระที่ต้องคดีอาญาและคำพิพากษาไม่ต้องสึก กล่าวกันอย่างยิ่งที่สุดคือ ไม่ว่าจะเป็ระยะเวลาที่กำลังสอบสวนหรือเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วที่ท่านผิดจริง ก็ไม่ควรถูกจับสึก แต่ต้องปฏิบัติกับท่านในฐานะพลเมืองคนหนึ่งที่ทำเหมียมกับ

คนไทยคนอื่นๆ แน่ใจว่าอาจให้มีการเปลี่ยนจักรเพื่อมุ่งห่มชุดที่เหมือนกับนักโทษทั่วไป แต่การที่ใครจะสมทาทนศีล 5 หรือศีล 8 หรือศีล 10 หรือศีล 227 หรือศีล 331 หรือจะไม่รักษาศีลอะไรเลยย่อมเป็นเสรีภาพส่วนบุคคลที่รัฐต้องไม่ไปละเมิด การบังคับให้เขาเลิกรักษาศีล 10 แล้วมารักษาศีล 5 เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ ประเด็นจึงอยู่ที่ การต้องมองพระว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ในแง่ของศาสนาใครจะห่มจักรหรือเปลือกไม้ก็ได้ แต่เขาต้องไม่ถูกละเมิดเรื่องความเชื่อและถูกลดรอนเสรีภาพนั้น การมองพระที่จะขึ้นศาลหรือเข้าคุกว่าเป็นเรื่องธรรมดา ดีกว่าการมองว่าท่านไม่ใช่มนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเท่ากันทั่วไป แล้วพยายามร่างกฎหมายขึ้นมาปฏิบัติกับท่านแบบพิเศษ ซึ่งในหลายกรณีก็เป็น การตัดสิทธิของท่านไป

ความเป็นชนชั้นของสังคมไทยส่งผลต่อเสรีภาพในทางศาสนาอย่างมาก ดังที่กล่าวไปแล้วว่า การจับพระสึกไม่ถูกนำมาพูดกันอย่างกว้างขวางแม้จะเกิดขึ้นนานแล้ว ดังที่กล่าวในหัวข้อ 3.1 ซึ่งเป็นการละเมิดกันเองในวงการพระด้วยซ้ำ แต่เมื่อพระผู้ใหญ่ซึ่งถือเป็นอีกชนชั้นหนึ่งได้รับผลกระทบจากการถูกจับสึก สังคมจึงรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรม แต่กระนั้นก็กลับเรียกร้องให้พระมีสิทธิพิเศษ มากกว่าจะเรียกร้องให้ปฏิบัติกับพระในฐานะพลเมืองทั่วไป อนึ่ง หากการต้องสึกและพ้นจากตำแหน่งในสมณศักดิ์เป็นเหตุให้พระสงฆ์สึกว่าไม่เป็นธรรม เพราะท่านอาจถูกกลั่นแกล้งเพื่อให้หลุดจากตำแหน่งก็ได้ ในกรณีนี้อาจมีการบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพิ่มว่า เมื่อภิกษุใดต้องคดีอาญาถึงขั้นสึกหรือถอดจากสมณศักดิ์ และต่อมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐหรือมหาเถรสมาคมจะต้องคืนตำแหน่งนั้นให้ท่านดังเดิม ซึ่งสิ่งนี้เป็นเรื่องที่คุณคณะสงฆ์ตกลงกันเองได้โดยไม่ต้องไปแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมของรัฐ แต่อย่างไรเสีย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมหาเถรสมาคมก็เป็นเรื่องของรัฐอยู่นั่นเอง ทั้งในแง่สังกัดที่ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรีและงบประมาณที่มาจากเงินภาษี นี่เป็นความซับซ้อนของรัฐที่ไม่แยกกิจการทางศาสนาให้เป็นเรื่องปัจเจกชน จึงทำให้เสรีภาพทางศาสนาไม่มีอยู่จริงภายใต้ระบอบรัฐเช่นนี้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจับสึกพระแบ่งได้เป็น 2 กรณีใหญ่ คือกรณีที่ทำนละเมิดธรรมวินัย ในฐานะพระ และละเมิดคดียากโลกในฐานะพลเมืองไทย การตีมูลค่าเป็นโทษทางศาสนา ไม่ใช่โทษทางโลก แต่เพราะคณะสงฆ์ไทยเป็นองค์กรของรัฐ มีตำแหน่งปกครองกันเช่นเดียวกับราชการ มีงบประมาณแผ่นดินในการสนับสนุนกิจการศาสนา และยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 15 (2535) ได้ให้อำนาจในการลงโทษพระที่อยู่ภายใต้การปกครองอีกด้วย พระที่ทำผิดหลักศาสนา ซึ่งควรถือว่าเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล ก็ถูกอำนาจรัฐลงโทษด้วยการจับสึกเป็นต้น การเอาความเชื่อทางศาสนามาใช้เป็นกฎหมายเป็นสิ่งที่ละเมิดเสรีภาพของคน เช่นเดียวกับที่นาย ก. ถูกตำรวจจับเพียงเพราะเขาตกปลา ด้วยข้อหาทำปาณาติบาต แต่ข้อคดีที่กฎหมายนี้ยังถูกใช้เฉพาะในวงการสงฆ์ ด้วยการอ้างว่า พระสงฆ์ไม่ใช่บุคคลทั่วไป แต่เป็นเหมือนราชการประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับตำรวจหรือทหาร ซึ่งต้องมีระเบียบเฉพาะของตน และการบวชเข้าสู่ความเป็นพระก็ถูกรัฐยึดไปอยู่ภายใต้การดูแล ไม่ใช่เสรีภาพที่ใครจะบวชหรือพระที่มีพรรษา 10 จะบวชให้ใครก็ได้ การจับสึกพระมักไม่ถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิเพราะคนไทยมีมุมมองเรื่องการต้องชำระศาสนาให้สะอาด นั่นคือเป็นสิ่งที่ชอบธรรมอยู่แล้วที่คนทำผิดวินัยต้องถูกลงโทษ โดยที่ไม่ตั้งคำถามถึงอำนาจในการจับสึกหรือระดับของโทษที่ควรได้รับ

การมองว่าพระถูกละเมิดสิทธินี้เกิดขึ้นและกลายเป็นกระแสเมื่อพระผู้ใหญ่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา แต่เพราะพระไทยไม่ได้ถูกปฏิบัติในฐานะพลเมืองทั่วไป จีวรที่ทันท่ม (ซึ่งเป็นเรื่องศาสนา) ถูกมองเป็นสัญลักษณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์และต้องให้ความเคารพ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติกับพระในอีกระดับหนึ่ง นั่นคือ การต้องบังคับให้ท่านสิกขณะต่อสูคดีหรือควบคุมตัวในชั้นสอบสวนก่อนมีคำพิพากษาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ก็ให้ดูलयพินิจแก่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่จะเปิดโอกาสให้พระรูปนั้นไม่ต้องสู้คดี โดยมากักกันตัวในวัดที่มีเจ้าอาวาสรับรอง ซึ่งเป็นความโชคดีที่ข้อดูलयพินิจนี้ไม่เคยถูกเอามาใช้ มิฉะนั้นจะเกิดมีคุกพระ ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติหลายมาตรฐาน ประเด็นน่าสนใจอยู่ตรงที่ นักวิชาไม่พยายามหาทางออกด้วยการแก้กฎหมายให้มองพระเป็นพลเมืองทั่วไปและปฏิบัติอย่างเสมอภาคกันโดยไม่สนใจศาสนา (เพราะศาสนาเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล) เมื่อเป็นเช่นนั้น

ก็กลับเสนอให้พระได้มีกฎหมายพิเศษ ซึ่งต่อยกัระบบชนชั้นในสังคมและเพิ่มระดับของรัฐศาสนา (religious state) ให้มากขึ้นด้วย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการพิจารณาแก้ไขกฎหมายการจับสึกพระดังนี้

1. กรณีที่ยังต้องรักษาความเป็นรัฐศาสนาเอาไว้ กล่าวคือ ตำแหน่งสมณศักดิ์และความเป็นราชการของพระสังฆาธิการยังดำรงอยู่ให้พระที่ต้องคดีอาญาไม่ต้องสึกแต่อาจเปลี่ยนเสื้อผ้าเมื่อถูกกักตัว เมื่อท่านพิสูจนันได้ว่าตนบริสุทธิ์ก็มีสิทธิกลับมาห่มจีวรใหม่ได้ เพราะยังไม่ได้กล่าวคำลาสิกขา และให้มีกราร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รับรองว่า ยศตำแหน่งที่เคยมีจะถูกแต่งตั้งกลับคืนให้ เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกดำเนินคดี

2. กรณีที่อยากทำให้ศาสนาเป็นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล ต้องสนับสนุนให้มีการแยกศาสนาออกจากรัฐ สถาปนารัฐโลกวิสัย (secular state) ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ระบอบสมณศักดิ์ที่รัฐแต่งตั้งมาปกครอง และรัฐไม่ให้การสนับสนุนทุกศาสนา (หรือถ้าให้ก็ทำอย่างเท่าเทียมกัน) สถานะพระต้องถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ได้รับสิทธิพิเศษใดและจะไม่ถูกละเมิดสิทธิใด เมื่อต้องคดีอาญาก็ต่อสู้และรับโทษในฐานะพลเมืองคนหนึ่ง แน่แน่นอนว่าไม่มีการบังคับให้สึก ส่วนสำนักใดจะบังคับสึกก็เป็นเรื่องขององค์กรนั้น ๆ เพราะศาสนาเป็นองค์กรเอกชนที่สมาชิกแต่ละกลุ่มตกลงระเบียบกันเอง

เอกสารอ้างอิง

- [1] พิษศาล พันธุ์วัฒนา. (2559). “บทลงโทษของพระภิกษุที่ปาราชิกสิกขาบทที่ 1”, **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์** มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 3(2), 113-132
- [2] ปรีศนา สมศักดิ์โยธิน. (2544). **กรณีการกระทำความผิดต่อพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] พิษศาล พันธุ์วัฒนา. (2561). “พระวินยาธิการ : ตำรวจพระ”, **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์** 8(2), 187-196
- [4] พระวีรชาติ ธีรลัทโธ และ พระมหามิตร ลีตปนฺโญ. (2562). “การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ไทยในสังคมปัจจุบัน”, **วารสารวิชาการธรรมทัศน์** 19(3), 255-264

- [5] สมชาย บุญคงมาก และ ภาณุวิช รัตนชัย. (2561). “ปัญหาการสละสมณเพศของพระภิกษุ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : ศึกษากรณีการใช้อำนาจดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม”, **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** นายเรืออากาศ 6(1), 11-24
- [6] วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2560). “พระสงฆ์เป็นโจทก์ฟ้อง : ยึดพระวินัยหรือยึดกฎหมายบ้านเมือง”, **วารสารมหาจุฬาริชาการ** 3(2), 61-83
- [7] ธรรมบท. (2548). **โลกวรรณคดี เรื่องที่ 2 พระเจ้าสุทโธทนะ**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <http://www.84000.org/tipitaka/attha/attha.php?b=25&i=23&p=2>
- [8] วินัยปิฎก. (2548). **โปรแกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. เล่ม 7 ข้อ 343 หน้า 200 เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ http://www.84000.org/tipitaka/read/m_siri.php?B=7&siri=52
- [9] วินัยปิฎก. (2548). **โปรแกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. เล่ม 1 หน้า 177 เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ http://www.84000.org/tipitaka/pitaka_item/m_siri.php?B=1&siri=21
- [10] พระมหาสิงขร ปริยตติเมธี. (2559). “พระพุทธศาสนาในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช”, **วารสารพุทธมัตต์** 1(1), 35-42
- [11] มติชนออนไลน์. (2559). **ระนองสั่งเบรก “อาจารย์ชา” อดีตพระดังประกาศศาสนาใหม่ ตั้งตนเป็นศาสดา สร้างศูนย์ “พุทธะธรรมชาติ”**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559. เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ https://www.matichon.co.th/local/news_191530
- [12] โพสต์ทูเดย์. (2561). **«พุทธะอิสระ» ร้องกองปราบเอาผิด «มาร์ค พิทบูล» โฉปหมีนศาสนา**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2561. เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <https://www.posttoday.com/social/general/549656>
- [13] เพ็ญญา จันทรแดง. (2562). “สิทธิทางพลเมืองของพระภิกษุไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”, **วารสารมานุษยวิทยาศาสนา** 1(3), 96-105

- [14] โพสต์ทูเดย์. (2560). **ตำรวจจับสึกพระเมมาเหล่าอ้างดื่มแก้ปวดฟัน**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2560. เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <https://www.posttoday.com/social/local/478792>
- [15] วิจิตร เรือนอินทร์. (2562). “การบังคับให้พระภิกษุต้องสละสมณเพศเมื่อถูกกล่าวหาคดีอาญา”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์** วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ 7(1), 293-306
- [16] เจษฎา บัวบาล. (2559). **โลกวิเศษ : ใครคือผู้กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของพระ?**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2559. เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <https://prachatai.com/journal/2017/11/73914>.
- [17] เดลินิวส์. (2561). **สึก 5 พระผู้ใหญ่วัดตั้งเี่ยวเงินทอนวัด คุ่มส่งเรือนจำ**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <https://www.dailynews.co.th/crime/645405>.
- [18] Workpoint News. (2561). **พุทธะอิสระ โดนจับสึก เข้าเรือนจำ**. เผยแพร่เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2561. เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ <https://bit.ly/3bpyntl>
- [19] เวทย์ บรรณกรกุล. (2561). “การลาสิกขา: คุณภาพสงฆ์ในพระพุทธศาสนา”, **วารสารมหาจุฬาริชาการ** 5(2), 28-38
- [20] คมชัดลึก. (2561). **“คุงพระ” ระหว่างรอพิจารณาคดี ศรัทธาหรือสิทธิพิเศษ?** เผยแพร่เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2561. เข้าถึงเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2563 จากเว็บไซต์ https://www.youtube.com/watch?v=_qINBFDdSBQ

